



ТАНГЕНТЕ

ЖИВОТ
РАДМИЛА ЛИЗДЕК

ГЕОМЕТРИЈА
БРАНКО МИЛАНОВИЋ

ТАНГЕНТЕ

Лиздек и Милановић испитују подручја одговорности. Не оне свакодневне, уобичајене, ослоњене на чињенице простог рада и уходане вештине. Њиховом испиту подвргнута је сама претпоставка, цели механизам означавања и ауторке праксе. Сами мимезис разапет у осетљивом подручју између акта и концепта. Енигматични кубуси, исполирани цилиндри, у себе затворене сфере... сви заједно одводе посматрача у области никада сварених почетака. У иницијалну тачку на којој је ауторство било чин првобитног стварања. *De profundis!* Мука и потреба. Божански чин, слепом вољом пресађен свему што ствара и што бива створено. Лиздек и Милановић стоје на међи тако узаврелог ауторства, свесни да им је моћ ограничена и пажљиво усмерена на тачно уређени одсечак.

Тангентна, никако не и летимична, она ће код Лиздек учинити све да би промислила и ликовно интерпретирала еонима старе борбе калцијума и карбона – камена и хлорофила – без јасне одлуке ко је тај који односи превагу. Постојана подлога, естетички беспрекорна патина и сетна импликација о човеку и његовој потреби да се учини присутним, да се самери и све сасече до димензије њему разумљиве и прихватљиве. Чудан је тај споменик. Намерама испресецањем, а истински ништа до још један хибрис и до болне немоћи дотерана тангента свих који су под њим и на њему отпочинули. И док је Лиздек амбиције на тло положила, Милановић је дубоко засекао. Сонде су спуштене. Калцификат и органски муљ постали су зона оптичког контакта и дубоке намере да им се прикључи још једна тангента. Чин личног задовољства и потребе да креацији уследи и посебно фундирана прокреација. Исећи и исполирати талог палеогеолошких слојева, дати им облик и визуелни дигнитет, само је први корак ка целој породици сфероида и ситних замки за ухватити лик и његове материјалне последице.

Додиривајући се у једној, а бескрајној тачки земљине површине, тангентно се саосећајући намером и тематским световима, Лиздек и Милановић јесу један слој више у комплексно разумеваном подручју ауторског чина. Немиметички, без дословности и испразних закључака. озбиљно обавезани традицијом и формом све су само не форма и традиција.





ЖИВОТ

Где су границе уметничке херменеутике? Да ли је поље њеног трагања јасно обележено, резервисано за тачно утврђене релације, без нарушавања и неочекиваних промена? Да ли је мимезис друга реч за имплицирану усклађеност и прецизност интерних односа? За целу скалу ауторских компетенција.

Хијерархија...

Стајати у природи, у њеним елементима тражити детаље свеобухватне конструкције, стара је и већ одавно увежбана механика језичког стасавања. Нешто што је пореклом и консеквенцама вукло равно до првога чина и Старозаветне моћи која га је породила.

*11. Оћеш рече Бој: нека њустџи
земља из себе тправу, биље, ишшо
носи сјеме, и дрво родно, које
рађа род њо својим врстама,
у којем ће бишши сјеме његово
на земљи. И би шако.*

Чин је следио вољу, а њега вековни ланци генеричког семена, и простор у коме је све имало добро одмерену сврху и дубоко утемељене последице. Све је било у одблеску првога акта смештено. Земља, камен, биљке, људи... калцијум и хлорофил... крв и снови... смрт и вечност...

Уметност...

Да ли је њено место уопште било предвиђено? Да ли је уз божанско ауторство и другачији тип језичког постојања био прихватљив? Из ког би семена, напослетку, уметничка биљка исклијала? У тренуцима човекове малаксалости, све је довршавано на трагу те велике сублимне моћи. Поновити, и то у детаљ, спољашње карактеристике постојећега... земље и камена, људи и простора... Транслацијом у ликовну стварност сместити кључне чињенице идејне матрице. Стајати у стопама божанске инвенције озбиљна је претпоставка и мотив без кога је миметичка лексика била незамислива. Импликација исте претпостављала је богатство и сваку врсту пуноће. Довољно идејне и материјалне ширине, антрополошку густину највишег реда и цивилизацијску платформу у настајању и властитој моћи. Намера је била препознатљива: огледати се у божанској димензији и креативним потенцијалима. Парцијално раздвојена, а вековима је тако било, та се моћ обелодањивала у боји и камену, у заносима индивидуалног геста и покровитељске потребе, као језик и чин политичког хтења које није могло или желело да себи ускрати стваралачке атрибуте. Кроз њих је клијало оно семе давно посађене матрице... органично, наизглед... неодољиво, као што свака опсена то и јесте. Иза моћи зјапила је обест... пустош... смрт и кости...

Скелети...

Кад столећа протекну, кад све оно што је давало смисао усахне, кад витална клица више није у стању да пружи корен, да преживи и да пренесе семе, у том подручју почиње она дубока уметничка потреба. Тамо где су топоними разрешавани смрћу и надгробним плочама, где су девојке уз хајдуке почивале, тамо је требало освојити живот. Укоренити се, без претензије и без земље. У страшним пејзажима, у којима је све плутало на огољеном калцификату смрти, с каменим белезима смрти и поломљеним кичмама древних сухозидина. Уколико је уметност мимезис, увек и неизбежно, онда је тај исти морао да се догоди и на месту које је поглед затварало каменом. Али, тамо где је смрт господарила, живот је постојао стишано, у другачијем кључу формиран. Не монументално и на монументалне закључке натеран, већ елементарно, у последњој овојници, и на властиту кожу сведен.

Маховина...

У сувој пустоши живот је сликао – грчевито, прождирући камен и зла сећања. Сугестивно и неорганизовано, а упорно и без одустајања. Ситне споре мекане маховине нису поседовале неодољиви замах Старозаветне моћи. Ништа од прописаног става и добро уходаног мимезиса. Оне нису биле у стању да произведу страшне последице, моћну вегетацију или формама обилати живот. Суздржана и у опну претворена, маховина је пленила неуморном истрајношћу. Њени су пуктуми захтевали смрт и осеификовану комерморацију, детаљ који је с лакоћом опседао човеково сећање. Тренутак који онога што га је видео и доживео као грч елементарног живота није могао да напусти, пратећи га и одређујући карактером и моралним кодovima.

Одрастање...

Стасати у херцеговачком камењару, у остацима митолошких наратива, значило је ценити живот. Тамо где је смрт великодушно остављала свој траг, живети је имало посебан, дубоко наглашен предзнак. Не онај троми, репетитивни и тупо искривљен сећањима на ону прву моћ и матрицу која је све породила. Херцеговачко постојање захтевало је посебан чин, а Радмила Лиздек његов је заточеник. Опстати и бити, упркос ужасима, упркос забору. Стајати на местима која су страшна сећања и ништа више, и на њима осетити другачију моћ. Не сублимну и паралишућу, већ појединачну, неприметну и упорну, ону која све својом храброшћу прекрива и свему страшном даје другачији изглед. Прихватити акт заумне естетизације... игру хлорофилне воље, животне колико је и сам живот у стању то да буде. Бити у негацију смрти уроњен.

Естетика...

... је то посебне врсте. Живот уз смрт припојен. Симбиотички и сваком својом ћелијом, отицајући елемент вечности и живећи тамо где би се мало ко усудио. Естетика постојања деловала је пунктуално, мрљама дефинисаном кожом, свесна да је у игри за живот и упркос елементу, сваки детаљ, свака ситна обмана и елегантни сувишак можда управо онај детаљ за превагнути. Ситна одлука за ојачати свест, очврснути језик, обогатити став, охрабрити се и бити самосвестан и леп. Лепота бивања, не и моде, стилова и наметања. Ниједна прича, никаква матрица није са њом спојива. Од посебног је семена ова кожа скројена. Аутохтона до негације, безобзирна је пред крајем и сублимним ништицама.

Биологија...

Као уметност што је... упорна, не и експресивна... сва у негацијама и снажна пред поразом. Коначност није мерило. Семе је посејано, коже су разапете и сада је само потребно истрајати. Дан за даном, пунктум за пунктумом, мрља за мрљом, упорно, животу слично, и без страха и малаксвајућих примисли. И безобразно. На местима која су смрћу до камена огољена. На плочама, горким сематама и трагичним скелетима који су своје људе одавно, незнано када изгубили. На тим је тачкама живот/уметност потегнуо у смеру контранаратива, мекано, а одважно, без изостанка и до у детаљ макар и најситније поре. Уз смрт се приљубити, семеном је пригушити и клицама оштрим исећи, а да би кожа као луда консеквенца била чин каквог нема. Ужитак над смрћу, победа над каменим громадама и развученим скелетима. Еманципација на трагу боје и ликовне самосвести. И знак да смрт није у стању да изговори последњу реч. Семе...

Радмила Лиздек...

Ботаничарка је то посебног кова. Сеје, сеје, сеје...

Драган Чихорић



ГЕОМЕТРИЈЕ

Стојећи у напрегнутим и нимало извесним околностима 1936, Едмунд Хусерл потражио је употребљиви ослонац. Тачку у којој би било могуће сабрати све просторно-временске координате, и на њима и њиховим трагом мислити нову и у сваком смислу извеснију конструкцију постојања. Хусерлов избор једноставан је колико и априоран: геометрија. Или, дотерамо ли његову претпоставку до крајњих консеквенци, први моменти тог упоришног света представљени су основним сликама – линеарно исеченим површинама и правим угловима, чијим су присуством дефинисана сва протезања и све чињенице унутрашње одвојености. Претпоставка оштра и у потпуности усклађена са очекивањима једне рестриктивне, идеолошки инвазивне и дубоко мизантропске културе. Окренемо ли другачијим путем, кроз негацију и одбацивање наведених претпоставки, у неком тренутку бићемо неизбежно суочени са питањима која преокупирају актуелно дело Бранка Милановића. Принципијелни капацитети његовог става, генезом и облицима, легитимни су део геометријске имагинације, али не на начин карактеристичан за Хусерлову априорност. Уместо идеологијом оснаженог уверења да конвенција може да постигне вредност онтолошког стазиса, Милановићев рад дијалектичан је и упућен ка другачијем просторно-временском смислу. Његова је геометрија по импликацијама озбиљно телесна, на димензију човековог хвата дотерана, а отуда и једном посебном вибрацијом хумана. Покренута у чежњи ка онтосу који не би био свест о будућим искуствима, него озбиљни чин алтуелности преточене у испитивање и супстанцијалну запитаност. Геометрија која је отварала тезу о властитој материјалности – испуштена до дубоко у сондажне слојеве камена и тла – с памћењем слој је у основи петрографско колико и математичко. И ту је смештена есенцијално језгро, другачије и флексибилно, Милановићевог акта. У поштовању и дубокој запитаности пред незамисливим чињеницама милиона година генеричког сатаваља камене форме, Милановићева геометрија не предвиђа или намеће. Она је површински плус који достојанством властитих релација допуњује и у посебан погон ставља сав тај камен и те одавно утврђене облике. Милановић је опрезан и камену прилази у добро одмереним фазама. На самом почетку његова мисао преокупирана је мрежом, али не оном која условљава или своди на императивни гештalt. Милановићева мрежа нова је епидерма на нечему што је самозатајно и готово несхватљиво у свом настанку. Мрежа за камен, радна површина на којој је потребно изнаћи меру подударана и епидермалне сличности. Отуда „Слојевита структура“, „Фортификација“ и „Поподневно треперење“ јесу у себи антагонистичне и намењене оцртавању различитих формација насталих у талогу демонтирања правог угла и линеарне извесности, али, истовремено, у оном другом, након испи-



тивања начињеном кораку, чине логичну кошилицу реално постојећем елементу „Дубоки знак“. Те две процедуралне инстанце обележавају интеракцију два света, две логике и два типа трајања. Човека и природе. Милановић потеже и трећи корак, пажљив и систематичан, као што су и претходна два, засецајући у сами облик, у материјал и његово неизмерно искуство, а да би доспео до „Тектонских варијабила“ и простором стегнуте геометрије. Цртеж „Плод и крш“ Концептуално открива идејну нит исплетену око Милановићевог саосећања са материјалом и његове тако људске храбрости да му препусти иницијативу. У мрежу цртежа, екстерну и логиком савремену, унесено је оно искуствено другачије: циркуларно, глобигеринско и хроматски самосвојно, наговештавајући интерну деструкцију и ограничени карактер сваке у предубеђењу обликоване форме. Та нова геометрија, тај цели скуп тектоничких провокација, кључ је за разумевање и есенцијално разликовање човечности и Милановићевог места у податном процепу вештине и природе, тако незамисливих у околностима 1936. и било какве априорности или безочне претензије.

Драган Чихорић



Радмила Лиздек рођена 1970. у Невесињу, Босна и Херцеговина. Академију ликовних умјетности у Требињу завршила у класи проф. Милорада Ђоровића на одсеку сликарство, мастер студије завршила на Академији уметности у Новом Саду у класи проф. Милана Сташевића, тренутно је на трећој години докторских студија у класи проф. Слободана Трајковића на Академији савремених уметности у Београду. Члан је УЛУС-а од 2011. Запослена на АЛУ Требиње у звању доцента на катедри сликарства.
E-mail: lizdek.radmila057@gmail.com; тел: +387 65 071 470; Требиње, Босна и Херцеговина.

Самосталне изложбе:

- „Трансфигурација времена и простора”, Градска галерија „Мостови Балкана”, Крагујевац, 2021.
- „Међупростори”, Галерија савремене ликовне умјетности, Павиљон у Тврђави, Ниш, 2021.
- „Епидерме”, Умјетничка галерија Брчко дистрикта, Брчко, БиХ, 2021.
- „Слике и видео”, Галерија УЛУБиХ „Роман Петровић”, Сарајево, мај-јун 2019.
- „ЦРТЕЖИ”, Галерија УЛУБиХ, Почитељ, јун 2019.
- „Цртежи”, Кућа Робевих, Музеј Охрида, Охрид, август 2019.
- „Layers of Balance”, kunst.raume.projekt, Prima center Berlin, март-април 2017.
- „Слика”, Галерија УЛУС-а, Београд, мај 2017.
- Галерија савремене умјетности, Изложба видео радова „ТИШИНЕ”, Суботица, 2015.
- Галерија НЕВЕСИЊЕ, изложба слика, 2014.
- Галерија АТРИЈУМ, Библиотека града Београда, „ЗАПИСИ СА КАМЕНА”, 2011.
- Галерија МАРКО ГРЕГОРИЋ, ЈУСД „Црвена комуна”, изложба слика, Петровац, 2009.
- Галерија културног центра ЛАКТАШИ, изложба слика, 2008.
- Галерија „БУЋА-ЛУКОВИЋ”, Музеј Тиват, „СЛИКЕ”, 2008.
- Галерија МОСТ, Подгорица, изложба слика, 2007.
- Музеј Градишка, изложба слика, 2006.
- Галерија дворане Парк, Херцег Нови, 2005.
- Библиотека Љубиње, изложба слика, 2005.
- Клуб умјетника, АРТИСТ КЛУБ, Бања Лука, 2005.
- Галерија Дома културе Србац, 2004.
- СПА Галерија ИГАЛО, изложба слика 2004.
- Галерија Миленко Атанацковић, Бијељина, изложба слика, 2004.
- Галерија СПКД „Просвјета”, изложба слика, „Сјећање на дјетињство”, Сарајево, 2004.
- Матична библиотека, изложба слика „Сјећања”, Српско Сарајево, 2004.
- Музеј Херцеговине, изложба слика, 2003.
- Умјетничка галерија Брчко Дистрикт, 2003.
- АРТ галерија SUE RYDER, ФЛУ Цетиње, изложба слика, Херцег Нови, 2003.

Учествовала је на бројним групним изложбама, у међународним колонијама, симпозијумима и резиденцијалним боравцима. Велики број радова је реализовала у јавном простору и радови јој се налазе у бројним фондусима и збиркама. За свој рад добила је неколико значајних награда и признања.

Бранко Милановић рођен 1984. у Краљеву. Завршио Факултет примењених уметности у Београду 2009, на одсеку примењено вајарство у класи проф. Зорице Јанковић. Од 2012 ради у звању асистента, а од 2021 у звању доцента на АЛУ Требиње. Уписао докторске студије на ФПУ, Универзитета уметности у Београду, 2015. Члан УЛУПУДС-а од 2011.

Контакт: bra.milanovic@gmail.com, cobranko@yahoo.com; Behance Branko Milanovic,
Моб. Срб: +381 64 374 884, Моб. БиХ: +387 65 254 816.

Самосталне изложбе:

- „Трансфигурација времена и простора”, Градска галерија „Мостови Балкана”, Крагујевац, 2021.
- „ИНТЕРНЕ ГЕОМЕТРИЈЕ”, Невесиње, Градска Галерија, октобар-новембар 2020.
- „Цртежи и скулптуре”, Галерија УЛУБиХ „Роман Петровић”, Сарајево, мај-јун 2019.
- „CRTEŽI”, Галерија УЛУБиХ, Роџић, јун 2019.
- „Цртежи”, Кућа Робевих, Музеј Охрида, Охрид, август 2019.
- „Layers of Balance”, kunst.raume.projekte, Prima center Berlin, март-април 2017.
- „РЕФЛЕКСИЈЕ”, ЗАВИЧАЈНИ МУЗЕЈ-ЗАМАК КУЛТУРЕ, КЦ Врњачке Бање, Врњачка Бања, март-април 2017.
- Изложба „Слике, скулптуре, цртежи”, Културни центар Параћин, Параћин, фебруар 2017.
- „Скулптуре и цртежи”, Галерија ЦКПД „Просвјета”, Билећа, 2015.
- „ЗАПРЕМИНЕ”, ВЕЛИКА ГАЛЕРИЈА - Дома културе Студентски град, Београд, 2013.
- „СКУЛПТУРЕ”, Галерија Центра за културу Младеновац, 2010.
- „ТЕЖИНА, ОСЛОБАЂАЊЕ, САН”, ВЕЛИКА ГАЛЕРИЈА - Дома културе Студентски град, Београд, фебруар 2009.
- „ТЕЖИНА, ОСЛОБАЂАЊЕ, САН”, Галерија савремене уметност Смедерево, Смедерево, јун-јул 2009.

Учествовао је на бројним групним изложбама, у неколико међународних колонија, симпозијумима и радионицама. Велики број радова је реализовао у јавном простору и радови му се налазе у бројним фондусима и збиркама. За свој рад добио је неколико значајних награда и признања.



3-23. новембар 2021.

Издавач: Музеј Козаре Приједор; За издавача: Зоран Радоњић, директор

Умјетнички савјет Музеја Козаре: Алекса Милић, Андреа Крнејић, Борис Еремић, Драган Тошић, Игор Мошл

Техничка реализација изложбе: Алекса Милић и Синиша Тимарац

Графички дизајн: Зоран Совиљ; Штамп: Графички атеље „ГРАФИТ” Приједор; Тираж: 100 комада